

6. Вульфсон Б. Л. Высшее образование на Западе на пороге XXI века: успехи и нерешённые проблемы. *Педагогика*. 1999. № 2. С. 84-95.

7. Галаган А. И. Подготовка научных кадров в наиболее развитых зарубежных странах. *Социально-гуманитарные знания*. 2003. № 5. С. 157-171.

8. Корф Д. В. Образовательное право и образовательная система. *Ежегодник российского образовательного законодательства*. 2006. Т. I. С. 188-216.

УДК 349.3

Шкода В.М.,

*Студент кафедри товарознавства
та митної справи Київський національний
торгівельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

У статті досліджуються ключові проблеми недосконалості чинного законодавства України, а саме питань прав осіб з інвалідністю. Акцентується увага на тому, що на сьогоднішній день не було достатньо врегульованим питання щодо працевлаштування осіб з інвалідністю. Наголошено, що основним законом України є Конституція. Зроблено висновки.

Ключові слова: *Право на працю, працевлаштування осіб з інвалідністю, Європейський Союз, права осіб з інвалідністю, європейські соціальні стандарти.*

The article examines the key problems of imperfection of the current legislation of Ukraine, namely the rights of persons with disabilities. Emphasis is placed on the fact that the issue of employment of persons with disabilities has not been sufficiently resolved to date. It is emphasized that the basic law of Ukraine is the Constitution. Conclusions are made.

Key words: *Right to work, employment of persons with disabilities, European Union, rights of persons with disabilities, European social standards.*

Загострення карантинних режимів по всьому світу надає можливість побачити, що навіть найбільш розвинуті країни недостатньо підготовлені або ж взагалі неспроможності надати належний рівень медичної допомоги своїм громадянам і що найголовніше захисту їх основних прав. На сьогоднішній день до загострених неврегульованих питань слід віднести право на працю. Оскільки в період пандемії більшість країн замість того, щоб створити достатні умови для праці своїх громадян, навпаки створюють умови при яких ціле направлено обмежують їх право на працю, що в свою чергу унеможливають реалізацію інших прав. Але все ж до найбільш загострених та першочергових проблем, які потребують негайного вирішення слід віднести певний прошарок населення права на працю яких не було доцільно врегульованим і до карантинних обмежень, а саме право на працю осіб з інвалідністю. Вбачаючи те, що навіть в спокійні часи право на працю осіб з інвалідністю не те щоб були не до кінця завершеними, а навіть ніяким чином не реалізовано, з чого можна зробити висновок, що саме право на працю осіб з інвалідністю на сьогоднішньому етапі розвитку України як однієї з провідних країн світу є найбільш загостреним та потребує негайного врегулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування і

розвитку соціальної політики держави досліджували відомі вітчизняні вчені Костюк В.Л., Болотіна Н.Б., Гришина Ю.М., Зуб І.В., Іншин М.І., Малюга Л.Ю., Мельник В.П., Павлюков Р.О., Сіньова Л.М., Тарасенко В.С., Тищенко О.В., Щербина В.І., Шумило М.М. та ін. Водночас незважаючи на вагомий здобуток вітчизняних учених, проблематика працевлаштування осіб з інвалідністю в системі соціальної політики держави потребує подальших досліджень, урахування становлення на сучасному етапі людиноцентричного підходу до забезпечення інклюзивного економічного зростання.

Метою статті є узагальнення основних аспектів працевлаштування осіб з інвалідністю в період карантинних обмежень можливостей використання досвіду держав-членів Європейського Союзу в системі соціальної політики держави.

Виклад основного матеріалу. Беручи період з визнання України як незалежної держави функціонує політика працевлаштування осіб з інвалідністю, складовими якої є:

1) «квотування» (нормативне визначення кількості робочих місць (4%) для зайнятості осіб з інвалідністю);

2) надання допомоги підприємствам захищеної зайнятості (підприємства громадських організацій інвалідів);

3) надання дотацій на створення робочих місць.

Та не зважаючи на початкові заслуги дискримінація осіб з інвалідністю продовжувалась і надалі, в тому числі на ринку праці.

На сьогоднішній день в Україні нараховується приблизно 2,800 млн. осіб з інвалідністю, тобто досить значний відсоток населення країни – кожен вісімнадцятий – має інвалідність, і кількість таких людей зростає, особливо враховуючи військовий конфлікт та епідемічну загрозу.[1] На сьогодні в Україні кількість осіб з інвалідністю становить близько 2,7 млн, у тому числі понад 1,3 млн осіб з інвалідністю III групи, які переважно можуть працювати.

При цьому мінімальна соціальна виплата особі з інвалідністю становить 1,6 тис. грн (для порівняння: у грудні 2019 року мінімальна заробітна плата становила 4,2 тис. грн, середня заробітна плата – 12,3 тис. гривень). Вирішення питання працевлаштування осіб з інвалідністю сприятиме збільшенню їхніх доходів та зменшенню рівня бідності цієї категорії населення.

Протягом 2013–2018 років за сприяння служби зайнятості щороку працевлаштовувалось близько 13 тис. осіб з інвалідністю, що становить 1,5 % чисельності осіб з інвалідністю, які можуть працювати. Підприємствами УТОГ, УТОС та інших громадських організацій осіб з інвалідністю забезпечено працевлаштування близько 6 тис. осіб з інвалідністю.[2]

У той же час стандарти Міжнародної організації праці вимагають, щоб була працевлаштована хоча б половина із загальної чисельності осіб із інвалідністю, які проживають в країні.

Важливим є приділити увагу, що права осіб з інвалідності протягом тривалого часу були предметом пильної уваги з боку ООН та інших міжнародних організацій. Згідно міжнародної практики головним та першим нормативно-правовим актом на світовому рівні залишається Загальна Декларація прав людини, яка прийнята 10 грудня 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН. Згідно якої зазначено, що у ст. 1: «Усі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності та правах». Також, у ст. 2 зазначається, що кожна людина повинна мати всі права і всі свободи незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища».[3] З чого можна зробити висновок, що Декларація встановила основні, невід'ємні права осіб з інвалідністю, у тому числі й у сфері праці.

Доволі цікавою та доцільною є думка В.Л. Костюка, оскільки досліджуючи проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу, дійшов висновку про необхідність запровадження посиленого механізму співробітництва з ЄС з питань дотримання прав осіб з інвалідністю, а також розробки,

громадського і експертного обговорення та наступного ухвалення Кодексу про права осіб з інвалідністю [4, с. 49].

Згідно основного Закону України, а саме ст 21 Конституції України зазначається, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах.[5] Важливою також є норма ст. 24 Конституції України, яка закріплює, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за расою, кольором шкіри, політичними, релігійними та іншими переконаннями, статтю, етнічним та соціальним походженням, майновим станом, місцем проживання, мовними або іншими ознаками.[5]

Сучасний розмір пенсії за інвалідністю не забезпечує належний рівень життя інвалідів. Люди з інвалідністю не мають повноцінного суспільного життя. У них виникають труднощі або їм взагалі відмовляють у реалізації прав на здобуття освіти, вільне пересування, зайнятість (навіть за умови відповідної кваліфікації), доступ до інформації, отримання медичних послуг належної якості, участь у політичному житті. Особи з інвалідністю недостатньо залучені до ринку праці. Більшість із них залишаються безробітними або полишили спроби пошуку роботи. Серед працюючих людей з інвалідністю значна частка має неповну зайнятість, отримує заробітну плату нижче мінімальної або працює на робочих місцях, що не відповідають їх спеціальності [6, с. 369], тому проблема працевлаштування осіб з інвалідністю для покращення їх матеріального добробуту є досить актуальною і повинна стати одним із першочергових завдань держави.

Трудова зайнятість відіграє особливу роль у процесі інтеграції осіб з інвалідністю до суспільного життя. Вона є тим фактором, що дає змогу людям з особливими потребами покращити свій матеріальний добробут та забезпечити повноцінну реабілітацію.

У сфері зайнятості та забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні проблеми зумовлені такими факторами:

- незбалансованістю між наявною серед осіб з інвалідністю робочої сили і потреби в ній роботодавців;
- низькою мобільністю осіб з інвалідністю;
- низьким рівнем професійної підготовки значної частини контингенту працездатних осіб з інвалідністю, що знижує їх конкурентоспроможність на ринку праці;
- слабкою соціальною захищеністю осіб з інвалідністю і відсутністю зацікавленості роботодавців у прийомі їх на роботу. [7, с. 104]

У певній частині осіб з інвалідністю спостерігається недостатній рівень мотивації до праці – і саме це є однією з головних перешкод до забезпечення їхньої трудової реабілітації та зайнятості. Причому більш коректно говорити не про низьку, а саме про недостатньо високу мотивацію, адже цим людям порівняно з іншими необхідно подолати більше перешкод, прикласти більше зусиль для того, щоб працевлаштуватися і працювати. Тому мотивація до праці має бути вищою, ніж у інших.

Орієнтовний перелік взаємопов'язаних мотивів (сміслів) трудової зайнятості, що можуть бути важливими для людини з інвалідністю, може включати: покращення матеріального стану; можливість спілкування з колегами по роботі, відчуття належності до трудового колективу; можливість самореалізації, отримання задоволення від праці; відчуття своєї корисності іншим людям; зміну соціального статусу людини з інвалідністю – отримання підстав для соціального визнання, самоповаги; можливість кар'єрного зростання. можливість встановлення близьких відносин, створення сім'ї, можливість урізноманітнити життя, зробити його змістовним, наповненим тощо [8, с. 48–49].

Висновок. Беручи до уваги історичну практику, щодо реалізації права осіб з інвалідністю на працю, важливим є зазначити, що на сьогоднішньому етапі просування України по шляху демократичних, соціально орієнтованих перетворень, складний процес утвердження громадянського суспільства, європейських соціальних цінностей засвідчує гостру необхідність переосмислення традиційних підходів правового становища людини. У зв'язку з цим необхідним є

застосування принципово іншого підходу до працевлаштування осіб з інвалідністю.

Для досягнення зазначених цілей слід:

1) активізація діяльності у напрямі інформаційно-роз'яснювальної роботи серед осіб з інвалідністю та роботодавців;

2) сприяти працевлаштуванню осіб з інвалідністю шляхом стимулювання суб'єктів підприємництва у напрямі зменшення податкового навантаження та надання дотацій у разі працевлаштування людей з інвалідністю;

3) заохочувати осіб з інвалідністю до самозайнятості у сфері малого та середнього бізнесу шляхом надання матеріальної та інформаційно-консультаційної підтримки;

4) підвищувати рівень інтеграції людей з інвалідністю до сфери праці шляхом комплексного моніторингу попиту на ринку праці та потреб працівників з інвалідністю.

Також одними із головних умов забезпечення достатнього рівня життя осіб з інвалідністю є їх працевлаштування та професійна реабілітація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сергій Богданов, Богдан Мойса Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/DisabledPolicy.pdf>

2. Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021–2022 роки): Наказ Міністерства соціальної політики України від 07 лютого 2020 № 97 URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html>

3. Загальна Декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. Офіційний вісник України. 2008. № 93. Ст. 3103.

4. Костюк В. Л. Проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу // Право України. – 2016. – № 8. – С. 47-54.

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

6. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науковоаналітична монографія] / В.В. Онікієнко К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. 456 с.

7. Коляденко Н. В. Теоретико-методичні основи та інструментарій сприяння розвитку трудової активності і конкурентоспроможності інвалідів на ринку праці: монографія / Н. В. Коляденко. К.: ППК ДСЗУ, 2014. 234 с.

8. Оверчук В.А. Особливості формування мотивації до праці в осіб з особливими потребами за сучасних умов соціально-економічного розвитку України / В.А. Оверчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 1. С. 46–49.